

Lakivaliokunta on pyytänyt HE 226/2020 vp kuulemistilaisuuteen (12.2.21) liittyen kaikilta kuulemiseen osallistuneilta vastauksia vielä tiettyihin täsmäkysymyksiin. Ohessa vastaukset niihin kysymyksiin, joihin katson olevani pätevä vastaamaan.

Vaikuttaako ja millä tavoin ehdotettu syyteoikeuden laajennus laittoman uhkauksen tunnusmerkintöön ja sen tulkintaan (esim. laventaako tunnusmerkistön tulkintaa)?

-Tunnusmerkistöä ei olla muuttamassa eli ei laajenna.

Onko ehdotuksessa ongelmia laillisuusperiaatteen kannalta (Pev lausunnon tarve?)

-Jos lievän pahoinpitelyn kohdalla samanlaista muotoilua syyteoikeutta koskien ei ole nähty perustuslaillisena ongelmana, en pysty näkemään, miksi tällaisia ongelmia nyt syntyisi. Eli en näe tarvetta Pev:in lausunnonle.

Tuleeko ja voidaanko työtehtäviä määritellä tarkemmin säännöstenalla vai voidaanko jättää esityksen ja valiokunnan mietinnön perustelujen varaan? Onko tietoa siitä, onko käsitteen tulkinta aiheuttanut ongelmia käytännössä, kun kyse on lievän pahoinpitelyn syyteoikeudesta?

Kuten jo lausunnossani kirjoitin, säännöstenalle määritelmää tuskin pystytään kirjoittamaan eli riittävänä pidän, että tätä asiaa täsmennettäisiin valiokunnan mietinnön perusteluissa. Mahdollisista käytännön ongelmista minulla ei ole tietoa.

Mitä se, että teon motiivi ei täyty, merkitsee rikosprosessuaalisesti? Miten vaikuttaa se, onko uhri luopunut rangaistusvaatimuksen esittämisestä vai ei?

Ihan alkuun, minusta apulaisprofessori Hyttisen motiivia koskeva huomio on erinomaisen tärkeä.

Rikosprosessuaalisesti motiivin puuttuminen tarkoittaa sitä, että kysymyksessä on asianomistajarikos, joka tuomioistuimen on jätettävä tutkimatta, jos asianomistaja ei ole tehnyt syyttämispyyntöä. Eli tältä osin prosessuaalinen tilanne on käytännössä täysin vastaava kuin esimerkiksi silloin, kun tuomioistuin päätyy tuomitsemaan syytetä lievemmän rikosnimikkeen mukaan (esim. varkaussyyte muuttuu näpistykseksi), jolloin samalla siirrytään virallisen syytteen alaisesta rikoksesta asianomistajarikokseen.

Mikäli näin tapahtuu (motiivi ei täyty) menettelyvaihtoehdot ovat seuraavat:

- 1) jos asianomistaja on esittänyt syyttämispyyntönsä esitutkinnassa asian käsittely oikeudessa voi jatkua normaalisti;
- 2) jos asianomistaja ei ole ottanut syyttämispyyntöön mitään kantaa, puheenjohtajan pitää prosessijohdollisin keinoin kysyä asianomistajalta haluaako hän vaatia rangaistusta. Jos haluaa, asian käsittely voi jatkua. Jos ei halua, syyte pitää syyttämispyyntönsä puuttumisen vuoksi jättää tutkimatta.
- 3) Mikäli asianomistaja on jo esitutkinnassa ehtinyt lausua, että hän ei halua vaatia rangaistusta, asianomistaja ei rikosprosessilain (ROL) 1:16.1:n mukaan voi

enää uudestaan esittää syyttämispyyntöä. Eli tässäkin tilanteessa syyte on jätettävä tutkimatta.

Yllä 3-kohdassa sanotusta syystä johtuen onkin keskeistä, että esitutkintaviranomainen informoi asianomistajaa esitutkinnassa siitä, mitä seurauksia ilmoituksessa olla tekemättä syyttämispyyntöä saattaa olla. Poliisin informointivelvollisuuden merkitys tässä suhteessa ilmenee erinomaisesta korkeimman oikeuden ratkaisusta **KKO 2002:12**.

Mitkä ovat seuraavat, kiireiset askeleet maalittamiseen puuttumiseksi?

Ennen kuin maalittamista ruvetaan erikseen kriminalisoimaan pitää maalittaminen pystyä määrittelemään, minkä jälkeen on selvitettävä, kattavatko jo nyt voimassa olevat rikostunnusmerkistöt ne menettelyt, joita maalittamisen määritelmään kuuluu. Jos kattavat, erilliseen kriminalisointiin ei nähdäkseni ole tarvetta.

Erityisen varovainen maalittamisen mahdollisessa kriminalisoinnissa on oltava sen suhteen, että kriminalisointi ei missään tilanteissa ulottuisi aivan normaaliin mielipiteiden kritisointiin. Ei saa esimerkiksi päästä käymään niin, että jonkin tahon esittämiin näkökantoihin ei voisi kiinnittää huomiota vaikkapa sosiaalisessa mediassa. Ja puhun nyt siis vain huomion kiinnittämisestä näkökantoihin. Kokonaan toinen asia on, jos tällaisen huomion kiinnittämisen yhteydessä mainitaan kritiikin kohteena olevan henkilön yhteystietoja tms.

Turussa 16.2.2021

Mikko Vuorenpää
Prosessioikeuden professori
Lapin yliopisto